

KÄR HÄSIÝETNAMASY

Taýýarlygynyň ugry: 5.37.03.25 Oba hojalygynyň ykdysadyýeti we dolandyrylyşy
Dereje: bakalawr

Şu kär häsiýetnamasy Türkmenistanyň ýokary okuw mekdepleriniň Oba hojalygynyň ykdysadyýeti we dolandyrylyşy taýýarlyk ugry boýunça taýýarlanylýan bakalawrlaryň wezipelerini hem-de olaryň taýýarlyk ugruna bildirilýän esasy talaplary kesgitleýär.

Kär häsiýetnamasy bakalawrlary taýýarlamaklygyny meýilnamasyny işläp düzmek, taýýarlanyljak bakalawrlaryň sanyny anyklamak, olaryň düzümini delillendirmek, ýokary okuw mekdebinde okuw-terbiýeçilik işlerini guramak, okuwyny tamamlan uçurymlaryň işlemeli ýerlerine ugradylyşyny, işe ýerleşdirilişini üpjün etmek we olaryň ýerine ýetirýän wezipeleriniň taýýarlygynyň ugruna laýyklygyny seljermek üçin ulanylmalydyr.

Bakalawryň wezipesi

Bakalawr oba hojalyk önümçiligini dolandyrmak işini ýokary okuw mekdebinde alan bilim derejesine laýyklykda amala aşyrmak üçin taýýarlanylýar. Oba hojalygynyň ykdysadyýeti we dolandyrylyşy taýýarlyk ugry boýunça taýýarlanylýan bakalawr hünär işiniň aşakdaky wezipeleriniň çözgüdine taýýar bolmalydyr: oba hojalyk kärhanalarynda ykdysady görkezijileriniň kadaly möçberini kesgitlemäge; önümiň özüne düşýän gymmatyny hasaplamaga, kärhananyň girdejisini we çykdajylaryny kesgitlemäge; maýa goýum taslamalaryny tehniki-ykdysady taýdan esaslandyrmaga, maýa goýum obýektlerini saýlamaga we netijeliligine baha bermäge; oba hojalyk kärhanalarynda tölege ukyplylygyny we maliýe durnuklylygyny kesgitlemäge; maliýe netijeliligini bahalandyrmaga we düşewüntlilik görkezijilerini ýokarlandyrmaga; telekeçilik meýilnamalaryny işläp düzmäge; kärhanalarda önümçilik işlerini guramaga; senenama-meýilnamasyny hasaplamaga, operatiw-önümçilik meýilnamasyny düzmäge, önümçilik prosesine gözegçiligi guramaga; kärhananyň daşary ykdysady işjeňligini, onuň daşary söwda şertnamalaryny hasaba almaga, töwekgelçilikleri kesgitlemäge we daşary ykdysady işjeňliginiň netijeliligini meýilnamalaşdyrmaga; işgärleriň önümçiligini guramaga we olary dolandyrmaga; oba hojalyk kärhanalarynda serişdeler bilen bölümleri üpjün etmäge; oba hojalyk kärhanalarynyň tölege ukyplylygyny we işjeňlik ýagdaýyny analiz etmäge; kärhananyň işiniň netijelerini we daşky gurşawyny seljermäge; kärhananyň we onuň bölümleriniň uzak möhletleýin hem-de hereket edýän meýilnamalaryny işläp düzmäge; oba hojalyk kärhanalarynda ulanylmaýan mümkinçilikleri ýüze çykarmaga we ony

ulanmaklygyň aýratynlyklaryny kesgitlemäge; kärhananyň daşarky we içerki gurşawy, onuň önümlerine sarp edijiniň islegini emele getirýän esasy faktorlaryň dinamikasy, önümçiligi we zähmeti ylmy esasy guramak boýunça gözleg işlerini geçirmäge; oba hojalyk kärhanalarynda ykdysady işleri awtomatlaşdyrmaga.

Bakalawr oba hojalyk toplumyna degişli bolan ministrliklerde, pudaklarda, daşary ýurt kompaniýalarynyň bilelikdäki birleşmelerinde, daýhan birleşiklerde, daýhan hojalyklarda, oba hojalyk önümlerini saklaýan we gaýtadan işleýän kärhanalarda, kiçi kärhanalarda, “Daýhanbank” DTB-da we onuň şahamçalarynda, ýokary bilimli hünärmenlere niýetlenen beýleki wezipeleri eýeläp biler.

Bakalawra bildirilýän umumy talaplar

Bakalawr ýokary hünär taýýarlykly, medeniýetli we salyhatly, halkyň bähbidini arap bilýän, Watanymyza, halkymyza, Hormatly Prezidentimize wepaly, häzirki zaman türkmen jemgyýetiniň talaplaryna, Türkmenistanyň Prezidentiniň syýasatlaryna dogry düşüňýän we olary gyşarnyksyz durmuşa geçirip bilýän hünärmen bolmalydyr.

Bakalawr köpçülige ýolbaşçylyk etmegi, öz işgärlerini agzybirlik, maksada okgunlylyk ruhunda terbiýelemegi, nazary bilimini we tejribelik endiklerini yzygiderli hem-de üznüksiz kämilleşdirmegi, öz taýýarlyk ugry boýunça toplan ylmy maglumatlaryna düşüňip, olary işinde ulanmagy, zähmeti ylmy nukdaýnazardan guramagy başarmalydyr.

Bakalawr ýokary okuw mekdebinde alan bilimini, ylmyny we tejribe taýdan taýýarlygyny yzygiderli ösdürüp, kärini kämil bilmelidir, syýasy-jemgyýetçilik pikirini çuňlaşdyrmak bilen zähmeti ylmy taýdan guramak ýörelgesini önümçilikde ulanmagy başarmalydyr, işgärler toparyna ýolbaşçylyk etmegiň häzirki zaman usullaryna, şeýle hem işgärleriň arasynda syýasy-terbiýeçilik işlerini alyp barmagyň tärlerine eýe bolmalydyr.

Bakalawr şu aşakdakylary bilmelidir:

- guramaçylyk-dolandyryş işlerini;
- ykdysady-meýilnamalaşdyryş işlerini;
- ykdysady-taslama işlerini;
- ykdysady-maliýe işini;
- seljeriş işlerini;
- daşary-ykdysady işleri;
- telekeçilik işini;
- ylmy-barlag işleri.

Bakalawr şu aşakdakylary başarmalydyr:

- nazary we amaly meseleleri çözmekde ylmy-nazary bilimlerini peýdalanmagy;

- ulgamlaryn we deňeşdirme seljermesini geçirmegi;

- derňew endiklerine eýe bolmagy bilmegi;

- özbaşdak işlemegi;

- täze pikirleri döretmegi;

- meseleleri çözmekde dersara çemeleşmelere eýe bolmagy;

- maglumatlary dolandyryş, kompýuter bilen işlemek, tehniki enjamlardan baş çykarmak bilen baglanyşykly endiklere eýe bolmagy;

- dil we hat kommunikasiýalaryň ukyplaryna eýe bolmagy;

- dowamly okap, öz başarnyklaryny ýokarlandyrmagy;

- tebigy-ylmy dersleriň esasy kanunlaryny öz kär işinde ulanmagy;

- kompýuter tehnikasyny ulanmak bilen maglumat almagyň, ony saklamagyň, gaýtadan işläp bejermegiň esasy usullaryna we serişdelerine eýe bolmagy;

- önümçilik işgärlerini we ilaty tebigy betbagtçylyklaryň hem-de adatdan daşary ýagdaýlaryň mümkin bolan netijelerinden goramagyň esasy usullaryny amala aşyrmagy;

- ykdysady nazaryýetiň esasy düzgünlerinden baş çykaryp bilmegi, olary bazar ykdysadyýetini hasaba almak bilen ulanmagy;

- ylmy esasyda zähmeti guramagy, işe özbaşdak baha bermegi;

- raýatlyk häsiýetine eýe bolmagy;

- sosial ylalaşyga ukyply bolmagy;

- şahslar bilen özara aragatnaşygy ýola goýup bilmegi;

- saglygy goraýyş ukybyna eýe bolmagy;

- tankyda we öz-özüňe tankyda ukyply bolmagy;

- topar bolup işlemegi;

- önümçiligi guramagy we dolandyrmagy;

- medeni gymmatlyklardan we ýörelgelerden ýerlikli peýdalanmagy;

- agrosenagat toplumynyň kärhanalarynda önümçiligi guramakda ýardam etmegi;

- kärhananyň guramaçylyk we dolandyryş gurluşlaryna, bölümlerine degişli düzgünnamalary işläp düzmäge gatnaşmagy;

- pudagyň kärhanalarynda zähmeti guramakda we zähmet kadalaryny hasaplamakda ýardam etmegi;

- meýilnama kadalaryny hasaplamakda, önümçilik meýilnamasyny düzmekde, önümçiligiň alnyp barlyşynyň gözegçiligini amala aşyrmagy;

- maddy we zähmet harajatlary üçin meýilnamalaryn tehniki-ykdysady kadalaryny işläp düzmäge gatnaşmagy;

- kärhananyň we onuň bölümleriniň uzak möhletleýin we hereket edýän

meýilnamalaryny düzmegi;

- taslamalar üçin telekeçilik meýilnamalaryny düzmegi;
- önümçiligiň özüne düşýän gymmatynynyň kalkulýasiýasyny hasaplamagy;
- kärhananyň girdejilerini we çykdaýylaryny kesgitlemegi;
- kärhananyň önümleriniň lomaý we bölek nyrlaryny, işleriň we hyzmatlaryň

nyrlaryny işläp düzmegi;

- toplumlaýyn harajatlary takyk hasaplamagy;
- kärhananyň işiniň netijelerini we daşky gurşawyň täsirini seljermegi;
- maýa goýum taslamalaryny tehniki-ykdysady taýdan esaslandyrmagy;
- maliýe maýa goýumlarynyň obýektlerini saýlamagy;
- kärhananyň maliýe meýilnamasyny we garaşylýan netijelerini çaklamagy;
- maýa goýum meýilnamalaryny düzmegi;
- maliýe analizini geçirmegi;
- dolanyşyk serişdeleriniň işleýşini gözegçilik etmegi;
- maliýeleşdirilýän çeşmeleriniň zerurlygyny we saýlanylmagyny

esaslandyrmagy;

- kärhananyň maliýe we ykdysady işlerini seljermegi;
- kärhananyň önümçiligini we ykdysady mümkinçiliklerini anyklamagy;
- kärhananyň ösüş mümkinçiliklerini kesgitlemegi;
- býujeti seljermegi;
- kärhananyň daşary ykdysady işjeňligini meýilnamalaşdyrmagy;
- kärhananyň daşary söwda şertnamalaryny düzmegi we şertnamanyň

bahalaryny kesgitlemegi;

- daşary ykdysady işjeňligiň töwekgelçiliklerini we netijeliligini

kesgitlemegi;

- kärhanany döretmegi, işini guramagy we ösüş maksatnamalaryny düzmegi;
- kärhananyň marketing syýasatyny ösdürmegi;
- kärhananyň bäsleşige ukyplylygyny kesgitlemegi;
- salgytlary hasaplamagy;
- kärhananyň içki we daşky gurşawynyň barlaglaryny geçirmegi;
- kärhananyň önümlerine sarp edijiniň isleginiň dinamikasyny emele getirýän

esasy faktorlaryny ýüze çykarmagy;

- önümçiligi we zähmeti ylmy esasyda guramagy.

Kär häsiýetnamanyň ähli şertlerini şu taýýarlyk ugry boýunça bakalawrlary halk hojalygynyň talaplaryna laýyklykda taýýarlaýan we terbiýeleýän ýokary okuw mekdepler hem-de dolandyryjy guramalar gysarnyksyz ýerine ýetirmelidirler.

Kär häsiýetnamasy kärhanalaryň, bilim we hünär derejesini ýokarlandyran edaralaryň okuw meýilnamalaryny düzmekde esasnama, şeýle hem iş ýazgysy hökmünde hyzmat etmelidir.

Kär häsiýetnamasyna ylmyň, tehnikanyň gazananlaryna esaslanan
üýtgetmeler we goşmaçalar diňe Türkmenistanyň Bilim ministrliginiň hem-de
Türkmenistanyň Oba hojalyk ministrliginiň ylalaşmaklary esasynda girizilmelidir.